

NOVINKA agentury EU pro drogy v Lisabonu

VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2008: NEJASNÝ OBRÁZEK U STIMULANCIÍ

Trendy v užívání amfetaminů a extáze jsou stabilní, užívání kokainu je však stále na vzestupu

(6. 11. 2008, LISABON **EMBARGO 10:00 SEČ**) Stimulancia — amfetaminy, extáze a kokain — jsou dnes v Evropě po konopí druhým nejužívanějším typem drogy. Z údajů však vyplývá, že v rámci této skupiny drog existuje nesourodá situace z hlediska prevalence, trendů a vývoje na trhu. Toto prohlášení dnes vydala **agentura EU pro drogy (EMCDDA)** při příležitosti zveřejnění své **Výroční zprávy za rok 2008: stav drogové problematiky v Evropě** v Bruselu.

Zhruba 12 milionů Evropanů (15–64 let) někdy v životě zkusilo kokain, zatímco zhruba 11 milionů vyzkoušelo amfetaminy a 9,5 milionu extázi. Zatímco nejnovější evropské údaje potvrzují zprávy o stabilizaci nebo dokonce klesajícím trendu v užívání amfetaminů a extáze, v užívání kokainu pokračoval nárůst, i když jen v několika zemích. Dnes byl také představen nový obraz „rozdělení trhu“ s nelegálními stimulancii v Evropě (viz mapa, kapitola 4).

Amfetaminy a extáze: stabilní situace

Zhruba 2 miliony mladých Evropanů (15–34 let) užíly amfetaminy v posledních 12 měsících a zhruba 2,5 milionu jich užílo extázi. Dnešní zpráva ukazuje, že od roku 2003 byly trendy u zkušeností s amfetaminem v posledních 12 měsících v této skupině stabilní až klesající (obr. GPS-8, i; GPS-23, i, ii), přičemž v průměru 1,3 % mladých dospělých uvedlo užití v posledních 12 měsících. Mezi mladými dospělými zůstalo užití extáze v posledních 12 měsících během minulých pěti let také ve vysoké míře stabilní, ačkoli byly hlášeny menší nárůsty či poklesy. V průměru 1,8 % mladých dospělých užílo extázi v posledních 12 měsících; za tímto údajem se však skrývají značné rozdíly mezi jednotlivými zeměmi. Údaje ze školních průzkumů z **České republiky, Španělska, Švédska a Spojeného království** rovněž ukazují na stabilní situaci nebo pokles v užívání amfetaminů i extáze ve věkové skupině 15–16 let (tabulka EYE-3).

Užívání kokainu nadále roste

V posledních 12 měsících užílo kokain asi 3,5 milionu a v posledních 30 dnech jej užílo 1,5 milionu mladých Evropanů (15–34 let). Sedm zemí zaznamenalo v posledních průzkumech vzestupný trend užívání v posledních 12 měsících (2005–07) (obr. 5, kapitola 5; obr. GPS-14, i). V zemích s vysokou prevalencí, kterými jsou **Dánsko, Španělsko, Irsko, Itálie a Spojené království**, se údaje o prevalenci u mladých dospělých v posledním roce pohybovaly zhruba mezi 3 až 5,5 %. U kokainu pokračoval vzestupný trend také u počtu žádostí o léčbu. V letech 2002 až 2006 vzrostl v Evropě počet případů nových klientů žádajících o tuto léčbu ze zhruba 13 000 na téměř 30 000 (obr. TDI-1, ii). V roce 2006 zaznamenala agentura **EMCDDA** zhruba 500 úmrtí souvisejících s užitím kokainu. (Viz údaje o záchytech níže).

Rozdělený evropský trh se stimulanty: je nutná holistická reakce

Kokain nyní dominuje trhu s nezákonnými stimulancii v západní a jižní Evropě, zatímco jinde je jeho užívání a dostupnost nadále na nízké úrovni. Ve většině členských států ze severní, střední a východní Evropy, zvláště v zemích, které k Evropské unii přistoupily v roce 2004, si silné postavení převažujícího stimulantia udržují amfetaminy (mapa, kapitola 4). Užívání metamfetaminu — drogy způsobující značné problémy mimo Evropu —

se v **Evropské unii** nadále omezuje na **Českou republiku** a **Slovensko**, ale sporadicky jsou jeho dostupnost či užívání hlášeny i v ostatních zemích.

Vzhledem k podobnosti prostředí, v němž jsou užívány, a důvodů, které jsou uváděny pro jejich užívání, lze kokain a amfetaminy na evropském trhu s nelegálními drogami do jisté míry považovat za „konkurenční produkty“. „Vzájemné působení jednotlivých drog se stejnou přitažlivostí pro uživatele zůstává důležitou oblastí ke zkoumání,“ uvádí **předseda správní rady EMCDDA Marcel Reimen**. „Dnešní obraz rozděleného trhu naznačuje, že spíše, než abychom se zaměřovali na jednotlivé návykové látky, musíme ke stimulancím zaujmout holistický přístup. Existuje možné riziko toho, že úspěchy při snižování dostupnosti jedné drogy by mohly jednoduše vést k přechodu uživatelů k droze jiné.“

Kromě toho v dnešní zprávě ...

KONOPI: „Jasnější signály“ možného poklesu oblíbenosti

Téměř čtvrtina všech Evropanů neboli zhruba 71 milionů Evropanů (15–64 let) alespoň jednou v životě užila konopí (celoživotní prevalence) a zhruba 7 % (23 milionů) jej užilo v posledních 12 měsících — což činí konopí stále nejvíce užívanou nezákonnou drogou. Na některých důležitých trzích však podle **EMCDDA** nyní existují „jasnější signály“ slábnoucí oblíbenosti této drogy, což podporuje analýzu uvedenou ve *výroční zprávě* za minulý rok.

Odhaduje se, že v posledním roce užilo konopí zhruba 17,5 milionu mladých Evropanů (15–34 let). Údaje z posledních národních průzkumů u této věkové skupiny ve většině sledovaných zemí ukazují stabilizaci či pokles v užití konopí v posledních 12 měsících (obr. 4, kapitola 3; obr. GPS-4, i), přičemž v posledním roce užilo tuto drogu v průměru 13 % mladých evropských dospělých. Celoživotní prevalence a intenzivní užívání konopí mezi 15letými studenty ve většině zemí **Evropské unie** rovněž zůstává stabilní nebo klesá (průzkum HBSC*; obr. EYE-4 a EYE-5). Ve **Spojeném království**, které svou vysokou úrovní užívání konopí čnělo v minulosti nad ostatní země, je v populačních průzkumech zaznamenáván stabilní sestupný trend, zejména mezi mladšími věkovými skupinami (obr. GPS-10).

„Trendy v počtu pravidelných nebo intenzivních uživatelů konopí se však mohou vyvíjet nezávisle na prevalenci užívání konopí mezi běžnou populací,“ říká **ředitel EMCDDA Wolfgang Götz**. Odhaduje se, že zhruba 4 miliony evropských dospělých (15–64 let) užívají konopí denně nebo téměř denně. Mezi odhadovanými 160 000 novými žádostmi o léčbu vykázanými v roce 2006 představovali klienti užívající konopí druhou největší skupinu uživatelů (28 %) po uživatelích heroinu (35 %) (obr. TDI-2, i).

NABÍDKA: DYNAMICKÉ TRHY SI ŽÁDAJÍ DYNAMICKÉ REAKCE

„Nabídka drog směřujících do Evropy i v rámci Evropy samé se vyvíjí progresivně,“ říká **Wolfgang Götz**, „a inovace trhu nyní představují významné výzvy pro stávající strategie omezování nabídky drog a veřejného zdraví.“ K důležitým inovacím patří: rostoucí význam domácí produkce konopí v celé Evropě, nárůst zneužívání a nezákonné výroby syntetických opiátů, vzkvétající on-line trh nabízející „legální opojení“ a léčivé přípravky a dopad výroby syntetických drog na životní prostředí. Významným prvkem je i pašování kokainu přes západní Afriku a snahy mezinárodního společenství o podporu tohoto regionu.

Pašování kokainu: západní Afrika, významné centrum a nové aktivity ve východní Evropě

Odhaduje se, že téměř čtvrtina kokainu propašovaného v roce 2007 do Evropy prošla **západní Afrikou** (UNODC, 2008), která se v posledních letech stala významným centrem pašování kokainu. Kokain vstupuje do Evropy řadou cest, z nichž hlavní tranzitní oblastí jsou stále **karibské země**. Má se však za to, že ke zvýšené dostupnosti a klesajícím cenám kokainu v Evropě a zároveň k posílení úlohy **Pyrenejského poloostrova** jakožto klíčového vstupního místa do **Evropské unie** přispěl právě dramatický nárůst pašování západoafrickou cestou. Ze 121 tun kokainu zachyceného v Evropě v roce 2006 bylo 28 % zadrženo v **Portugalsku** a 41 % ve **Španělsku** (oproti 17 %, resp. 46 % v roce 2005). V roce 2006 došlo v Evropě k 72 700 záchytům, z nichž polovina se uskutečnila ve **Španělsku** (58 %) a 2 % v **Portugalsku** (tabulky SZR-9, SZR-10).

Nedávné zprávy o dovozu kokainu přes **východoevropské země (Bulharsko, Estonsko, Lotyšsko, Litva, Rumunsko a Rusko)** mohou předznamenávat rozvoj nových pašeráckých cest. Protože užívání kokainu nadále roste, soustředí se větší úsilí na jeho záchyty, přičemž klíčovou úlohu při akcích zaměřených na transatlantické zásilky hrají Centrum pro námořní analýzu a operace – narkotika (MAOC-N, *Maritime Analysis and Operations Centre–Narcotics*) se sídlem v Lisabonu a nové Koordinační středisko boje proti drogám (CECLAD-M, *Centre de Coordination de la Lutte Anti-Drogue en Méditerranée*) v Toulonu, které se má zaměřit na pašování ve Středomořské oblasti.

Mapování domácí produkce konopí, „velká neznámá“

Významná je dnes i evropská domácí produkce marihuany, zprávy z členských států naznačují že ji „již nelze považovat za marginální“. Z historického hlediska byla dominantním produktem v mnoha zemích Evropské unie konopná pryskyřice (hašiš), převážně z Maroka. Domácí produkce marihuany však od počátku do poloviny 90. let 20. století v Evropě rostla a v některých zemích je nyní hlášen přechod od hašiše k místně vypěstované marihuaně. V roce 2006 bylo v Evropě zachyceno zhruba 2,3 milionu rostlin konopí.

Většina evropských zemí nyní hlásí místní produkci konopí od drobného pěstování pro vlastní potřebu po velké pěstírny ke komerčním účelům. Místní produkce představuje velkou výzvu pro orgány pro prosazování práva, protože nedochází k žádnému pašování přes hranice; místa produkce se nacházejí blízko spotřebitele a je poměrně snadné je ukrýt. **EMCDDA**, která upozorňuje na hluché místo v údajích o této problematice, zahájila studii, která má zmapovat rozsah domácí produkce marihuany a její relativní podíl na trhu.

On-line obchody inzerují více než 200 psychoaktivních látek

Na základě miniprůzkumu 25 on-line obchodů provedeného v roce 2008 EMCDDA rovněž uvádí, že maloobchodníci provozující v Evropě on-line obchody nyní inzerují více než 200 psychoaktivních látek. I když jsou mnohé tyto látky přímo inzerovány jako „legální opojení“, v některých zemích se na jejich obsah vztahují stejné zákony jako na kontrolované drogy a mohou za ně být uloženy sankce. Vzhledem k tomu, že vzorek on-line obchodů je malý, je třeba výsledky interpretovat obezřetně, většina zjištěných obchodů má však zřejmě sídlo ve **Spojeném království a Nizozemsku**, v menší míře pak v **Německu a Rakousku**. Zprávy naznačují, že počet on-line maloobchodníků s těmito produkty roste a že se rychle přizpůsobují novým snahám o kontrolu trhu.

K nejběžnějším látkám prodávaným jako „legální opojení“ patří: šalvěj divotvorná (*Salvia divinorum*), kratom (*Mitragyna speciosa*), havajská růže (*Argyreia nervosa*), halucinogenní houby a různé „párty pilulky“ prodávané jako alternativy extáze (MDMA). Často je hlavní složka syntetických „párty pilulek“ inzerována jako benzyloperazin (BZP), tyto pilulky však mohou obsahovat širokou škálu rostlinných materiálů a polosyntetických či syntetických látek. Hodnocení rizik BZP, jež vypracovala **EMCDDA**, vedlo v březnu 2008 k rozhodnutí Rady, které dává zemím jeden rok na to, aby tuto drogu podrobily kontrolním opatřením. Některé země zavedly kontrolu i šalvěje divotvorné (*Salvia divinorum*) a/nebo její hlavní účinné látky *salvinorin A*.

Předseda správní rady EMCDDA Marcel Reimen říká: „Ti, kdo vydělávají na produkci, pašování a prodeji nezákonných drog, jsou vynalézaví, odhodlaní a připravení využít jakékoli příležitosti k rozšíření svého trhu. Toho mohou dosáhnout pomocí nových technologií nebo zneužívání sociálních problémů v některých částech rozvojového světa. Naše politiky musí být stejně vynalézavé, máme-li udržet krok s rozvíjícím se trhem, který nebere ohled na následky pro jednotlivce, společenství nebo životní prostředí.“

» » » »

Vydáno dnes: Drogy a zranitelné skupiny mladých lidí

Členské státy Evropské unie ve svých protidrogových a sociálních politikách čím dál tím více upřednostňují „zranitelné skupiny“ ve snaze snížit rizika problémů spojených s potenciálním užíváním drog v oblastech jejich nejpravděpodobnějšího výskytu. Na realizaci dobrých úmyslů je však třeba větší množství služeb. Dnes vydaný přehled EMCDDA věnovaný této oblasti uvádí, že některé skupiny zranitelných mladých lidí (například děti v ústavní výchově, mladí lidé bez domova, osoby, které předčasně ukončily školní docházku, nebo záškoláci) jsou více náchylné k užívání drog v raném věku než jejich vrstevníci z běžné populace a může u nich rychleji dojít k problémovému užívání drog. Znalost profilů těchto zranitelných skupin a míst jejich výskytu může sloužit jako důležité východisko strategií a opatření v oblasti prevence užívání drog. Užívání drog může být jen jedním z řady typů chování, k němuž ve zranitelných skupinách dochází a které povede protidrogové politiky k tomu, aby se zabývaly škálou sociálních činitelů, jež mohou zhoršit, vyvolat nebo urychlit zdravotní problémy v těchto skupinách. Dnešní přehled upozorňuje na příklady osvědčených postupů.

Souhrn ve 23 jazycích na adrese <http://www.emcdda.europa.eu/publications/selected-issues>

Pozn.:

Údaje uvedené ve *výroční zprávě za rok 2008* se týkají roku 2006 nebo posledního roku, za který jsou k dispozici.

Číselné údaje a tabulky citované v této tiskové zprávě lze nalézt ve *Statistickém věstníku 2008*

<http://www.emcdda.europa.eu/stats08>

Informace o všech produktech, tiskových zprávách, službách a akcích souvisejících s *výroční zprávou* a odkazy na ně jsou k dispozici na adrese: <http://www.emcdda.europa.eu/events/2008/annual-report>

* Průzkum zdravotního chování dětí školního věku (Health Behaviour in School-aged Children, HBSC)

<http://www.hbsc.org>